

De kracht van cultuur in Beekdaelen

Kadernota Cultuur

BEEKDAELEN

Leeswijzer

In de kadernota *De kracht van cultuur in Beekdaelen* wordt de nieuwe visie op cultuur in Beekdaelen gepresenteerd. De inleiding omschrijft de uitgangspunten. In paragraaf 2. gaan wij in op het waarom van een nieuwe visie. Paragraaf 3. schetst de huidige situatie. In paragraaf 4. staat de visie en missie, gevolgd door een kort cultureel profiel (5.). In paragraaf 6., 7. en 8. worden achtereenvolgens de doelstellingen verbinden, versterken en vernieuwen uitgewerkt. Paragraaf 9. gaat in op de rol van de gemeente en 10. geeft de financiën weer. De laatste paragraaf 11. is een doorkijk naar de volgende stappen.

Voorwoord

Wij zijn als 'nieuwe' gemeente Beekdaelen alweer een tijdje onderweg. Met 36.000 inwoners zijn wij een gemeente die meetelt en meedoet. Ook op het gebied van cultuur. Beekdaelen is rijk aan cultuur en met name aan cultuurhistorie, tradities en verenigingen. Er is een sterke sociale samenhang en saamhorigheid. Dit uit zich met name in kleinschalige culturele activiteiten in de amateursector op locaties in de diverse kernen. Dat willen wij graag koesteren, maar ook meer zichtbaar maken en versterken.

Cultuur is een belangrijk onderdeel van de samenleving en draagt bij aan de leefbaarheid. Cultuurbeleid staat dan ook niet op zichzelf, maar haakt aan bij onder andere het sociale domein, het economische beleid, recreatie en toerisme. Daarom is het van belang om een integraal beleid te voeren.

Vanuit de kracht van Beekdaelen willen wij bestaande parels oppoetsen en nieuwe richtingen inslaan. Wij willen onze inwoners en onze bezoekers, verrassen, verwonderen en inspireren. Om dit te bereiken is zichtbaarheid van het culturele potentieel nodig alsook het maken van een kwaliteitsslag in het aanbod en samenwerking. Cultuur moet voor iedereen toegankelijk zijn. Cultuur van, voor en door iedereen. Het nieuwe cultuurbeleid van Beekdaelen zet dan ook in op verbinding, versterking en vernieuwing.

Wij willen als College de culturele ziel van Beekdaelen levend houden en doorgeven aan de toekomstige generaties. Dat kan alleen als wij, als inwoners en bestuur, samenwerken en open staan voor vernieuwing binnen de maat die Beekdaelen past. Wij zijn trots op wat er al is en nog trotser op de ambities die wij samen waar gaan maken.

John Essers, wethouder cultuur gemeente Beekdaelen

1 Inleiding

Voor u ligt de visie op het cultuurbeleid van gemeente Beekdaelen. De visie geeft de kaders weer waarin wij, samen met het cultuurveld, in een later stadium het uitvoeringsprogramma gaan ontwikkelen.

Om de visie op een eenduidige manier te kunnen lezen, is het van belang om het begrip cultuur te definiëren. Cultuur heeft hierin twee betekenissen: 1. Cultuur als een kunstuiting, kunst en/of wetenschap, inclusief literatuur, architectuur, beeldende kunst, podiumkunsten en muziek. 2. Cultuur als sfeer, tradities en gewoonten binnen onze gemeenschap. Beide betekenissen zijn even waardevol voor de identiteit van ons Beekdaelen en zijn voor een deel stevig met elkaar verbonden.

De kadernota Cultuur geeft aan waar wij als gemeente staan en vooral waar wij naar toe willen. Een deel van de uitgangspunten voor de visie staat al verwoord in de documenten *Leven en werken in het landschap* en *Ons Beekdaelen maken we samen*: "Wij versterken de vitaliteit van de dorpen, wijken en buurten in Beekdaelen, stimuleren dat iedereen mee doet en leggen het eigenaarschap bij de burger. Wij zetten in op het versterken van het onderlinge contact van en tussen de inwoners voor een impuls van de sociale cohesie in de kernen van Beekdaelen. Wij stimuleren de eigen identiteit, cultuur en sociale cultuur in de dorpen. Wij zijn betrokken bij het verenigingsleven". Naast de documenten van onze eigen gemeente, sluit de visie ook aan op uitgangspunten en kaders zoals omschreven in: *Ruimte voor cultuur* (Provincie Limburg), *Uitgangspunten cultuurstelsel* (Rijk), *Cultuur dichtbij, dichtbij cultuur* (Raad voor Cultuur), *Stedelijke Cultuurregio Zuid*, *Visie vrijetijdseconomie Zuid-Limburg 2030* en de *Strategische visie Middengebied Zuid-Limburg*.

Het cultuurbeleid staat niet op zichzelf. Net zoals kunst en cultuur deel uit maken van onze samenleving en leven van alledag, zo zal ook het cultuurbeleid aanhaken bij andere beleidsterreinen. Denk hierbij onder andere aan het sociale domein, het economische beleid, recreatie en toerisme, het monumentenbeleid, evenementenbeleid en het bibliotheekbeleid.

Het mooie is, dat al deze beleidsterreinen een opening bieden om kunst en cultuur te integreren en daarvan maken wij met de nieuwe visie uiteraard graag gebruik. Het leggen van verbanden en het maken van nieuwe en soms onverwachte 'bondjes' staat centraal. Overigens maken het evenementen-, bibliotheek- en monumentenbeleid als zodanig geen deel uit van deze visie op cultuur; voor deze beleidsterreinen is, danwel wordt separaat beleid gemaakt.

Gemeente Beekdaelen heeft de ambitieuze duurzaamheidsagenda Global Goals, opgesteld door de Verenigde Naties, onderschreven. De 17 Global Goals (ook Sustainable Development Goals of SDG's) zijn duurzame ontwikkelingsdoelen die in 2015 door alle lidstaten van de Verenigde Naties zijn aangenomen, en vormen voor de periode tot 2030 dé wereldwijde duurzaamheidsagenda. Alle gemeentelijk beleid zet in op het behalen van de geformuleerde doelen. Zo ook de visie op cultuur. Cultuur wordt expliciet genoemd onder doel 8 (inclusieve economische groei, werkgelegenheid en fatsoenlijk werk voor iedereen). Denk hierbij bijvoorbeeld aan bij het verlenen van een vergunning voor evenementen waarbij wordt ingezet op lokale werkgelegenheid en positieve effecten voor omwonenden. Doel 10 (verminderen van ongelijkheid binnen en tussen landen): thema's zijn dan participatie, inclusie en culturele diversiteit. Doel 11 (maak steden en dorpen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam) met thema's als: bescherming materieel en immaterieel erfgoed, lokale cultuur en erfgoedbeleid. Daarnaast draagt cultuur ook bij aan andere doelen waaronder goed onderwijs voor iedereen en gelijkheid tussen mannen en vrouwen. Cultuur is bij uitstek een inspiratiebron voor innovatie op alle terreinen. Het is een belangrijk onderdeel van onze samenleving: het verbindt, inspireert, stimuleert en is vaak, door een andere manier van denken, probleemoplossend. Dát is de kracht van cultuur en daarom een 'middel' bij uitstek voor het behalen van verschillende Global Goals.

Bij de totstandkoming van deze visie hebben wij gesproken met zowel (culturele) stakeholders in Beekdaelen, het Huis voor de Kunsten, collega gemeenten en beleidsmedewerkers van verschillende gemeentelijke afdelingen. In de bijlage is een overzicht opgenomen van de gesprekspartners tot nu toe.

Het uitvoeringsprogramma zal in nauwe samenwerking met het culturele veld worden gemaakt. Hiervoor stellen wij een begeleidingscommissie samen met zowel afgevaardigden uit het culturele veld als ook cultuur professionals.

2. Aanleiding

Het ontstaan van de nieuwe gemeente Beekdaelen per 1 januari 2019 heeft harmonisatie van subsidies en de ontwikkeling van nieuw beleid tot gevolg, waarvan cultuurbeleid een onderdeel is. Beekdaelen is een landelijke, groene en gezonde gemeente tussen de stedelijke gebieden van de Westelijke Mijnstreek en Parkstad Limburg.

In Beekdaelen wonen ruim 36.000 mensen in een gebied dat bijna 8.000 hectare groot is. De nieuwe gemeente vormt een grensgemeente die staat voor een leefbare en groene woonomgeving en die in toenemende mate aantrekkingskracht uitoefent op de inwoners uit de omliggende stedelijke agglomeraties. De gemeente Beekdaelen bestaat uit vijftien dorpskernen. De dorpskernen hebben ieder een eigen identiteit, maar vergelijkbare culturele verworvenheden en folkloristische manifestaties.

Door de herindeling is het momentum ontstaan om een kwaliteits-slag te maken met betrekking tot het cultuurbeleid. Kunst en cultuur dragen bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat en bieden volop kansen voor toerisme en recreatie. Kunst en cultuur bevorderen ontmoetingen en zijn een aantrekkelijke vrijetijdsbesteding, zowel actief als passief. Beekdaelen wil met name de jongere generatie meer betrekken bij kunst en cultuur. Cultuur draagt bij aan het besef, het uitdragen en het vernieuwen van de eigen en gezamenlijke identiteit. Kunst en cultuur bevorderen sociale cohesie.

Het is daarom dat Beekdaelen haar ambities op het gebied van kunst en cultuur formuleert in deze kadernota en vervolgens vertaalt naar een uitvoeringsprogramma.

3. Huidige culturele landschap

Beekdaelen wordt gepromoot als groene long, landelijke en gezonde gemeente met prachtige vergezichten, fietsroutes, paardenroutes en bourgondische eetgelegenheden. Daarnaast profileert Beekdaelen zich recentelijk ook met zijn kastelen, monumenten en rijke cultuurhistorie. Beekdaelen heeft letterlijk een gevarieerd cultureel landschap. Dit culturele landschap echter, geniet nog weinig bekendheid en status in en buiten de regio. Waarschijnlijk heeft dat te maken met het ontbreken van een professionele culturele infrastructuur, hetgeen wil zeggen dat in Beekdaelen geen professionele culturele instelling of museum is gevestigd.

Overigens is dat niet vreemd; Beekdaelen grenst direct aan Heerlen en Sittard-Geleen en op wat verdere afstand Maastricht. Deze drie steden hebben een uitgebreide culturele infrastructuur waar de inwoners van Beekdaelen gebruik van kunnen maken. Aanbod genoeg. Het ontbreken van de professionele instelling - de bibliotheek buiten beschouwing gelaten - betekent echter ook het ontbreken van een professionele trekker of aanjager om nieuwe initiatieven te ontplooiën of als gesprekspartner in culturele ontwikkelingen in de regio. Samenwerking met de buursteden op cultureel vlak is dan ook beperkt. Er is wel samenwerking op het gebied van cultuureducatie (aansluiting bij het Rijksprogramma cultuureducatie met kwaliteit) en muziekonderwijs.

Beekdaelen kent een levendig verenigingsleven. Er zijn maar liefst 281 verenigingen geregistreerd waarvan ongeveer 100 op cultureel gebied. Harmonieën, fanfares en koren zijn de grootste in aantal, gevolgd door de schutterijen, toneelverenigingen, carnavalsverenigingen, heemkunde (historische) verenigingen en de 'overige' culturele organisaties.

Beekdaelen is een gemeente met veel cultuurhistorie en monumenten. In de nieuwe Beekdaelenroute (fietsroute) wordt al verwezen naar een aantal hotspots waaronder Nonke Buusjke, De Reusch in Schimmert, Kasteel Etzenrade, het Mijnspoorpad en de Beukenberg. Beekdaelen kent veel, nog verborgen cultuurhistorische verhalen. Er zijn 251 (rijks)monumenten; een schat aan architectuur. Wegkruizen en kapellen vormen ook onderdeel van de cultuurhistorie en zijn voor het merendeel 'in handen' van buurtverenigingen.

Op het gebied van beeldende kunst zijn er verschillende initiatieven. De kunst in de openbare ruimte wordt beheerd door het LOKC (Lokaal Overleg Kunst en Cultuur Nuth). Het eerste kunstwerk (Marijke de Goey) in de openbare ruimte als nieuwe gemeente Beekdaelen is geplaatst aan de fietsbrug in Schinveld.

Het LOKC organiseerde in het verleden regelmatig tentoonstellingen in het gemeentehuis van Nuth. Verder zijn er verschillende kunstroutes waaronder Kunst in Schinnen en een route in Schimmert. In Oirsbeek is de Stichting Kreatief Oirsbeek actief waar cursussen en workshops gevolgd kunnen worden. Er is een groot aantal professionele- en amateurkunstenaars gevestigd in Beekdaelen.

‘Cultuur is de
zuurstof van de
samenleving,
zonder kunst
en erfgoed
verstikt zij’

4. Toekomstige beleid: verbinden, versterken en vernieuwen

“Cultuur is de zuurstof van de samenleving, zonder kunst en erfgoed verstikt zij”. Dit zegt de Raad voor Cultuur over het belang van cultuur.

Cultuur levert een bijdrage aan onze beschaving en levensgeluk. Cultuur is emotie en kan mensen in een samenleving met elkaar verbinden. Cultuur heeft waarde in zichzelf: schoonheid, ontspanning en het onverwachte experiment. Cultuur verrijkt, hoe dan ook. Kunst en cultuur zijn onmisbaar voor de samenleving. Het zet aan tot denken, doet vanzelfsprekendheden wankelen en werkt inspirerend. Het plaatst onze eigen waarden en normen in een ander perspectief. Kunst en cultuur zorgen voor creativiteit in onze kenniseconomie. Vanuit de kracht van Beekdaelen willen wij bestaande parels oppoetsen en nieuwe richtingen inslaan. Wij willen onze inwoners en onze bezoekers, verrassen, verwonderen en inspireren mede door meer nadruk te leggen op de combinatie natuur en cultuur. Om dit te bereiken is een grotere zichtbaarheid van het culturele, als ook landschappelijk potentieel nodig én het maken van een kwaliteitsslag in aanbod en samenwerking. Het nieuwe cultuurbeleid van Beekdaelen zet in op verbinding, versterking en vernieuwing. In het in een later stadium te ontwikkelen uitvoeringsprogramma worden deze drie kerndoelen geconcretiseerd.

Visie: Kunst en cultuur geven zowel vorm aan ons gezamenlijk verleden, als ook aan onze toekomst. Ze verwoorden en verbeelden onze identiteit. Kunst en cultuur bevorderen ontmoetingen en dragen bij aan de sociale cohesie. Door in aanraking te komen met kunst en cultuur raken mensen geïnspireerd, wordt het blikveld verruimd en komen talenten tot bloei. Kunst en cultuur verrijkt.

Missie: Kunst en cultuur dragen bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat, woonklimaat en leefbaarheid. Daarom streeft de gemeente naar een divers cultureel aanbod dat voor iedere inwoner (en bezoeker) van Beekdaelen toegankelijk is. Verbinden, versterken en vernieuwen zijn hierbij de kerndoelen.

¹ Een privaatrechtelijke rechtspersoon met volledige rechtsbevoegdheid, die activiteiten op het gebied van professionele kunsten (podiumkunsten, beeldende kunst en vormgeving, architectuur, audiovisuele kunsten, literatuur en muziek, beroepsmatig beoefend door personen die over professionele vaardigheden beschikken op basis van een afgeronde studie aan een door de Europese Unie erkende vakopleiding, dan wel door personen die deze vaardigheden anderszins hebben verworven) of cultuureducatie/participatie uitvoert met beroepskrachten, eventueel ondersteund door vrijwilligers.

² Een museum is een instelling, zonder winstbejag, ten dienste van de gemeenschap en haar ontwikkeling, toegankelijk voor publiek, die de materiële en immateriële getuigenissen van de mens en zijn omgeving verzamelt, bewaart, tentoonstelt en onderzoekt. Deze beschikbaar stelt en informatie verstrekt voor studie, educatie en recreatie (definitie van de International Council of Museums - ICOM). Een museum dat voldoet aan de museumnorm van de ICOM krijgt het keurmerk geregistreerd museum.

5. Cultureel profiel

Beekdaelen is een gemeente met een grote cultuurhistorische diversiteit, waaronder een groot aantal (rijks)monumenten, Limburgse tradities en verenigingen. Er is een sterke sociale samenhang en saamhorigheid. Dit uit zich met name in kleinschalige culturele activiteiten in de amateursector op locaties in de diverse kernen. Voor deelname of bezoek aan professionele kunst- en cultuurinstellingen zijn de inwoners van Beekdaelen aangewezen op de omliggende steden.

Behalve de cultuurhistorische diversiteit is ook het landschap van grote waarde en een unique sellingpoint. De landschappelijke en cultuurhistorische waarden van het landelijke gebied vormen een belangrijke trekkersrol als het gaat om recreatie en toerisme. Natuur en cultuur gaan hand in hand en versterken elkaar.

Beekdaelen zet in op het versterken en vernieuwen van kwaliteit, duurzaamheid en kleinschaligheid op het gebied van kunst en cultuur; het leggen van verbindingen is hierbij de sleutel. Doel is het ontwikkelen van een creatieve en culturele infrastructuur complementair aan het stedelijk gebied.

In de volgende paragrafen gaan wij verder in op de drie doelstellingen: verbinden, versterken en vernieuwen.

6. Verbinden

Gemeente Beekdaelen is samengesteld uit drie voormalige gemeenten met vijftien kernen. Iedere kern heeft een eigen karakter, culturele activiteiten en verenigingen. Maar ook zijn 'eigen' uitdagingen op verschillende terreinen. Uitdagingen, die overigens in meerdere kernen voorkomen. Onze nieuwe gemeente Beekdaelen biedt de mogelijkheid om samen met elkaar uitdagingen aan te gaan en successen te vieren. Cultuur is hiervoor bij uitstek een inspirerend middel. Door middel van het leggen van verbindingen met en door cultuur kan Beekdaelen zich verder vormen en positioneren. Cultuur vormt de ziel van onze kernen en dus van onze gemeente. En die ziel willen wij door middel van meer samenwerking en verbinding meer zichtbaar maken voor zowel onze inwoners als voor onze bezoekers.

6.1. Integraal beleid

Cultuurbeleid staat niet op zichzelf. Mede vanwege de economische en maatschappelijke waarde is het van belang om met het cultuurbeleid aan te haken op andere beleidsterreinen. Cultuur verbindt en draagt bij aan de leefbaarheid. Cultuur draagt ook bij aan het vestigingsklimaat en aan recreatie en toerisme. Daarom is het van belang om een integraal beleid te voeren. Verschillende beleidsterreinen maken het gemakkelijk om cultuur te integreren: het bibliotheekbeleid en het beleid op recreatie en toerisme noemen het belang van cultuur reeds. We gaan onderzoeken op welke concrete manier we aan de integraliteit uitvoering kunnen geven.

Beekdaelen is onderdeel van de *Visie vrijetijdseconomie Zuid-Limburg 2030*. In deze visie wordt verwoord dat: "In de huidige wereld van overvloed, zijn toeristen en recreanten steeds meer op zoek naar beleving en betekenis. Voor de toeristische sector komt de focus daardoor, naast gebruikswaarden, meer te liggen op intrinsieke-, identiteits-, en belevingswaarden. Concreet betekent dit dat men op zoek is naar bijzondere ervaringen, uniek, authentiek, en het liefst persoonlijk op maat gemaakt, afgestemd op persoonlijke interesses en wensen. De bijzondere ervaring kan gekenmerkt worden door bijvoorbeeld authenticiteit, een sterk thema of een emotioneel verhaal. (...) Doordat er zoveel historische elementen bewaard zijn gebleven, ervaren toeristen en recreanten een hoge mate van authenticiteit. Dit wordt verder versterkt door de lokale cultuur met elementen als de erkende Zuid-Limburgse streektaal, het grote assortiment aan streekproducten en de vele tradities met bijbehorende evenementen en festiviteiten die jaarlijks plaatsvinden. (...) De groeiende vraag naar het beleven van authenticiteit, biedt interessante aanknopingspunten om de Zuid-Limburgse verhalen, tradities, cultuur en erfgoed nog beter in te zetten en te ontwikkelen voor toeristische beleving." In het uitvoeringsprogramma zal op bovenstaande worden ingehaakt.

In de *Visie op de bibliotheek Beekdaelen* staat omschreven dat bibliotheekvestigingen in toenemende mate plekken zijn waar activiteiten plaatsvinden en waar boeken ondersteunend zijn aan de activiteiten. Er wordt naar gestreefd om meerdere multifunctionele plekken te laten ontstaan, waar inwoners van Beekdaelen elkaar kunnen treffen. Een van de vijf taken van de bibliotheek is mensen kennis laten maken met kunst en cultuur. De multifunctionele ontmoetingsplekken worden daarvoor mede ingezet.

6.2. Sociaal beleid

De link met het sociale beleid is voor de hand liggend, zeker als het gaat om de culturele verenigingen. Het blijkt dat liefst 77% van de mensen lid worden van een vereniging vanwege de sociale contacten en niet zozeer vanwege de persoonlijke artistieke ontwikkeling. Verenigingen hebben ook een grote betekenis in het leven van alledag. Dit willen we versterken en we willen ook bekijken op welke wijze professionele cultuurmakers kunnen worden ingezet om de sociale cohesie te vergroten en/of te verdiepen.

Deelname aan cultuur is nog lang niet voor iedereen vanzelfsprekend. Dat is jammer, want cultuurparticipatie draagt bij aan zingeving en welbevinden en geeft vooral plezier. Cultuur-aanbod sluit niet altijd aan bij de behoeften of er zijn drempels om deel te nemen. Een van de manieren om de aansluiting te verbeteren en de verschillen in onze samenleving te overbruggen, is door verbinding te leggen met het sociaal domein.

Als gemeente willen wij dat iedereen kan participeren in culturele activiteiten en zijn of haar creatieve talenten kan ontplooiën. Afkomst of culturele achtergrond mag geen obstakel zijn. Ook de inwoners van Beekdaelen zijn een afspiegeling van de Nederlandse samenleving; Beekdaelen is een smeltkroes van diverse culturen en tradities. Vanuit de Code Culturele Diversiteit en Inclusie (zie bijlage) en vanuit het (sociale) belang van integratie stimuleren wij het meer openstaan voor andere culturele invloeden. Het waarderen, respecteren en omarmen van het 'anders' zijn.

Nooit eerder stond het thema eenzaamheid zo hoog op de maatschappelijke agenda. Dat is heel begrijpelijk als we bedenken dat we steeds ouder worden, traditionele sociale verbanden verdwijnen, we op oudere leeftijd langer thuis blijven wonen, sociale voorzieningen veranderen en er meer zelfredzaamheid van ons wordt verwacht.

Het besef dat kunst en cultuur bijdragen aan het welbevinden van mensen vindt steeds breder weerklank. Steeds meer professionals en beleidsmakers realiseren zich dat deelname aan kunst en cultuur (net als bijvoorbeeld sport) naast individuele, ook maatschappelijke waarde heeft. De inbedding van het concept positieve gezondheid, waarbij gezondheid veel breder wordt opgevat dan de afwezigheid van ziekte, heeft daaraan zeker bijgedragen. Een groeiende hoeveelheid kunstenaars en culturele organisaties draagt - met de inzet van kunst en cultuur - bij aan het tot stand komen van sociale contacten, aan zin- en betekenisgeving, aan de ontwikkeling van talenten en creativiteit, en meer. Meedoen aan culturele activiteiten zorgt immers voor sociale interactie. Deelnemers gaan in de loop der tijd vaak een zeer hechte groep vormen die ook na afloop van de activiteiten nog contact houdt. Actief bezig zijn met kunst en cultuur zorgt ervoor dat mensen zingeving ervaren en vaardigheden ontwikkelen om de uitdagingen van het leven beter aan te kunnen.

6.3. Economie

Cultuur en economie, blijkt uit diverse onderzoeken, kent een belangrijke wisselwerking. Cultuur bepaalt mede de aantrekkelijkheid van het vestigingsklimaat voor (grote) bedrijven. Cultuur helpt ook mee een winkelomgeving en sfeer op te waarderen, hetgeen een positieve impact heeft op bijvoorbeeld de detailhandel. De zichtbaarheid van cultuur in samenhang met recreatie en toerisme geeft onder andere een positieve impuls aan de horeca. Op welke manier cultuur en economie concreet kunnen worden verbonden, gaan wij uitwerken in het uitvoeringsprogramma. Gedacht wordt in ieder geval aan de inzet van kunst en cultuur bij de aanpak van leegstand in de grotere kernen.

6.4. Monumenten en evenementen

Het culturaanbod vergroot de aantrekkelijkheid van de gemeente voor zowel (toekomstige) inwoners (en bedrijven) alsook voor bezoekers van buitenaf. De zichtbaarheid van (rijks)monumenten en ook van evenementen spelen hierbij een belangrijke rol.

In het cultuurbeleid zal daarom ook een link worden gelegd naar zowel de monumenten als het evenementenbeleid.

Met betrekking tot de monumenten gaat het vooral om de zichtbaarheid en bekendheid. Samen met de verhalen die deze monumenten vertellen over de geschiedenis van de streek en haar bewoners heeft Beekdaelen een groot aantal aantrekkelijke 'hotspots'. Een deel van de monumenten is niet meer in gebruik, daarom wordt er in 2021 een visie op de herbestemming van monumenten ontwikkeld. Wij gaan bekijken of wij integraal beleid kunnen voeren inzake de herbestemming van monumenten.

In het evenementenbeleid wordt een onderscheid gemaakt tussen drie soorten evenementen: de incidentele grootschalige evenementen, de onderscheidende evenementen en de gangbare en kleine evenementen. Kunst en cultuur kan met name worden gelinkt aan de 'onderscheidende evenementen'. Deze evenementen richten zich op de eigen inwoners en de regio. Ze zijn onderscheidend ten opzichte van gangbare activiteiten in de gemeente of in de regio. Onderscheidende evenementen leveren een positieve bijdrage aan de ambities van de gemeente Beekdaelen op het gebied van toerisme en recreatie, cultuur, sport of economie. In veel gevallen hebben deze evenementen een economische spin-off en versterken ze de maatschappelijke samenhang binnen de gemeente.

6.5. Middengebied Zuid-Limburg

Het *strategische actieplan* en *uitvoeringsplan Middengebied Zuid-Limburg* kent - naast drie andere - ook de ontwikkellijn *Vitale samenleving*. In deze ontwikkellijn wordt gesproken over Creative Highlands: het ontwikkelen van een creatieve en culturele infrastructuur complementair aan het stedelijk gebied. Kunst, cultuur en traditie worden ingezet om op een vernieuwende manier het verhaal van het gebied te vertellen. Materieel en immaterieel erfgoed vormt een specifiek onderdeel van het Middengebied, met haar monumenten, culturele en traditionele verenigingsleven, en bijzondere verhalen in en van de leefgemeenschappen. Dit sluit aan op de ambitie van de Provincie en er wordt onderzocht hoe dit immaterieel erfgoed ingezet kan worden als verbinding tussen verleden en heden (en jong en oud). Denk dan aan het toegankelijk maken van erfgoed voor de jongere generaties en het inbedden van erfgoed in de participatieopgave van de Omgevingswet. Wij gaan onderzoeken op welke (concrete) wijze het cultuurbeleid kan inhaken en bijdragen aan de ambities van het Middengebied.

Om samenhang in het culturaanbod aan te brengen is kennis van het culturele landschap en gehele aanbod noodzakelijk. Een intermediair (cultuurmakelaar, combinatiefunctionaris) kan dat aanbod in beeld brengen, maar ook verbinden. Er is behoefte aan een helpende hand om allianties aan te gaan. Zowel tussen de verenigingen - discipline breed - onderling alsook met professionele culturele spelers. Eventuele mogelijkheden worden verder bestudeerd en in het uitvoeringsprogramma cultuur verwerkt.

‘Kansen moet je benutten’

7. Versterken

Naast het leggen van verbanden, het samenwerken en het zoeken naar samenhang, zetten wij ook in op versterking. Op versterking van ons potentieel, van hetgeen er is maar net dat beetje extra nodig heeft. Onze culturele ziel moet bijvoorbeeld worden overgedragen aan de jongere generatie en die ziel moet de mogelijkheid krijgen om te groeien en met de tijd mee te gaan. Dat kan alleen als we de kansen benutten die voor ons open liggen en vooruitbrengen. Met een blik gericht op de toekomst.

7.1. Cultuurhistorische gemeente

Beekdaelen gaat zich sterker profileren als bijzondere cultuurhistorische gemeente. Er zijn ontelbaar veel verhalen te vertellen over de geschiedenis van de streek. Er is een bijzonder groot aanbod aan (rijks)monumenten met eigen architectuurhistorische verhalen. Er zijn wegwijzers en kapellen en er is het landschap zelf. De gemeente wil al deze cultuurhistorie meer zichtbaar en toegankelijk maken. Cultuur en natuur als thema.

In aanloop naar het uitvoeringsprogramma wordt in samenwerking met zowel de heemkundige verenigingen, als ook met het Huis voor de Kunsten, de Provincie en Visit Zuid-Limburg bekeken of en op welke wijze wij hierin als gemeente een rol kunnen spelen.

7.2. Amateur cultuuraanbod / amateurkunsten

Het culturele amateur aanbod in Beekdaelen is groot. Dat mag meer zichtbaar en bereikbaar worden; ook buiten de kern waar de activiteit plaatsvindt. Door vergrijzing en toenemende concentratie van publieksvoorzieningen in de steden komt de vitaliteit van dorpen in gevaar. Lokale initiatieven reiken vaak niet verder dan de eigen woonomgeving of gemeente; er is te weinig draagvlak voor een gezamenlijk belang. De verenigingen die dit belang wel inzien, zijn dan ook meer zichtbaar, hebben (meestal) een groter ledenbestand en zijn dus meer levensvatbaar.

Samenwerking is een belangrijk thema en is van essentieel belang. Samen met anderen zijn we verantwoordelijk om onder andere het jeugdbeleid een plek te geven. Hiertoe dient samenwerking te worden gezocht met diverse doelgroepen en organisaties, ook buiten de muzikale wereld. Er kan worden gekeken naar mogelijkheden voor bijvoorbeeld werving en selectie. Geef de jongeren de kans een weloverwogen keuze te maken.

De gemeente wil verenigingen stimuleren om verder te kijken, om samen te werken of om nieuwe wegen in te slaan op artistiek gebied. De samenwerking zien wij overigens niet alleen binnen één discipline, maar vooral ook discipline overschrijdend.

Met name de jongere generatie is gewend om 'te shoppen' en kan middels spannende linken en artistieke keuzes worden gestimuleerd om lid te worden. Alleen op deze manier kan het verenigingsleven en de amateurkunst blijven floreren en verduurzamen.

In samenspraak met de verenigingen en in samenwerking met het Huis voor de Kunsten wordt onderzocht op welke wijze de gemeente de verduurzaming kan stimuleren. Wij doen een appèl op de verenigingen om zich open en actief op te stellen en eigen verantwoordelijkheid te nemen (zelfsturing).

Een overzicht van de culturele activiteiten in Beekdaelen kan een eerste stap zijn in een grotere zichtbaarheid en leiden tot samenhang en samenwerking.

7.3. Cultuureducatie

Het uitdagen van kinderen in hun creatieve en onderzoekende houding draagt bij aan de positieve ontwikkeling van de regio, want binnen onze regio zijn kansengelijkheid en exclusie de realiteit van de dag. Een kloof die in de loop der tijd gedicht kan worden door cultuureducatie als een noodzakelijk onderdeel in het onderwijs te verankeren. Cultuureducatie - cultuur breed - kan als katalysator dienen om de gewenste versnelling op het gebied van kansengelijkheid en inclusie op gang te krijgen.

Beekdaelen heeft al vele tientallen jaren een rijk verenigingsleven, maar de laatste jaren lopen de ledenaantallen terug. Daarmee wordt ook de sociale cohesie binnen de wijken minder. Culturele partijen (gericht op amateur- en professionele kunstbeoefening) proberen dit tijt te keren. Hierbij is ook een goede verbinding tussen binnen- en buitenschoolse activiteiten belangrijk, bijvoorbeeld om aansluiting te vinden bij een toneelvereniging, koor, muziekvereniging, museum of om een bibliotheek te bezoeken.

Vanuit het beleidsveld onderwijs werkt gemeente Beekdaelen aan een nieuwe versie van de Lokaal Educatieve Agenda (LEA) voor het primair onderwijs. Aan de hand van zeven strategische thema's wordt in samenwerking met de ketenpartners inhoudelijke invulling gegeven aan dit plan. De LEA zal in 2021 gereed zijn en in het uitvoeringsprogramma cultuur wordt ook hierop ingehaakt.

Cultuureducatie moet niet worden verward met cultuurparticipatie. Cultuureducatie vindt plaats onder schooltijd of, al is het een grijs gebied, als na-/buitenschoolse activiteit. Cultuurparticipatie gaat over de cultuurdeelname die niet aan het basis- of voortgezet onderwijs verbonden is.

7.4. Professioneel cultuuraanbod

In Beekdaelen is geen professionele culturele instelling gevestigd, buiten de bibliotheek. Dat heeft tot gevolg dat er een summier professioneel cultuuraanbod is. Inwoners zijn hiervoor aangewezen op de culturele instellingen gevestigd in de aangrenzende gemeenten. Hoewel de afstand geografisch goed is te overbruggen, werpt deze afstand ook drempels op. Om het professionele aanbod toegankelijker en beter bereikbaar te maken, wil de gemeente samenwerkingsmogelijkheden onderzoeken die leiden tot professionele culturele activiteiten op locaties in Beekdaelen. Culturele instellingen worden tegenwoordig geacht om meer aanbod te genereren buiten hun eigen vier muren en dat biedt kansen.

Ter illustratie noemen wij een aantal voorbeelden.

De opening van de Buitenring Parkstad in samenwerking met Toneelgroep Maastricht en Cultura Nova. De theatrale invulling van de opening was in handen van de artistiek leider van Toneelgroep Maastricht. Toeschouwers werden als tijdreizigers meegenomen in de wereld van fluis-terafalt, Romeinse reuzen, carnavalsoptochten en heel veel voertuigen. Het was een waar spektakelstuk. De voorstelling is tevens de afsluiting van het Festival Cultura Nova.

Een ander interessant project is de samenwerking tussen Schunck museum en Parc Imstenrade. Bewoners uit Parc Imstenrade stelden een tentoonstelling samen - buiten het museum - met werk uit de collectie van Schunck. Het idee ontstond enerzijds vanuit de wens van de bewoners van Parc Imstenrade om meer betrokken te zijn bij de gemeentelijke collectie Schunck en anderzijds vanuit het uitgangspunt van Schunck om het maatschappelijk belang van de kunstcollectie te versterken. Om de collectiewerken dichterbij het publiek te brengen, zodat zij ook de kans krijgen om de kunstwerken op een laagdrempelige manier te leren kennen.

Een recent voorbeeld van een geslaagd project is het breakdancen op harmoniemuziek. Vanuit de proeftuin Dans is gevraagd een nieuw publiek aan te spreken en het dansklimaat in de Stedelijke Cultuurregio Zuid in de spotlight te zetten. Drie harmonieën zijn met verschillende breakdancers in contact gebracht om samen te werken en hebben met succes verschillende optredens gedaan door heel Limburg.

In *Ons Beekdaelen maken wij samen* wordt als voorbeeld genoemd: experimenteren met nieuwe manieren om in gesprek te komen met bewoners, bijvoorbeeld door evenementen te laten organiseren door een hogeschool, kunstacademie of universiteit.

8. Vernieuwen

Verbinden en versterken betekent ook vernieuwen; het aangaan van nieuwe (en niet meteen voor de hand liggende) samenwerkingsverbanden, het aanspreken van nieuwe doelgroepen, professionalisering, artistieke vernieuwing, een gevarieerder (professioneel) cultuuraanbod, etc. etc. Vernieuwen betekent ook groeien, betekent experimenteren; het boeken van successen en het maken van 'fouten'. Vernieuwing ontstaat niet van vandaag op morgen, maar kost tijd en gaat gepaard met een andere mindset. Veranderingen zijn vaak niet gemakkelijk en behoeven stimulans en begeleiding. Wij gaan bekijken op welke gebieden kan worden vernieuwd en op welke manier.

Onderstaande aandachtspunten worden in ieder geval meegenomen in onze verkenning en waar mogelijk krijgen deze een plek in het uitvoeringsprogramma:

- Samenwerking met professionele culturele instellingen in de regio, waaronder bijvoorbeeld Schunck, Cultura Nova, De Domijnen, Via Zuid, CineSud, Het Laagland;
- Gemeentelijke samenwerking in de regio uitbreiden, waaronder deelname aan onlangs opgestarte Parkstadoverleg;
- Het aanspreken van jongeren: hoe kunnen verenigingen hun ledenbestand verjongen en hoe kun je jongeren enthousiasmeren om deel te nemen aan kunst en cultuur;
- Het aanbod vernieuwen door bijvoorbeeld een samenwerking met professionele culturele instellingen, door het beschikbaar stellen van locaties, door culturele activiteiten te integreren in bestaande evenementen, door cross overs;
- Inzetten op storytelling; het cultuurhistorische verhaal van Beekdaelen (en het Middengebied) vertellen in woord en beeld (in samenwerking met Visit Zuid-Limburg en het Middengebied);
- Natuur en cultuur meer aan elkaar koppelen: door storytelling, activiteiten en verschillende (Beekdaelen)routes;
- Het verfraaien van de leefomgeving en vergroten van de leefbaarheid door kunst in de wijk;
- De culturele dynamiek vergroten en zichtbaar maken: het moderniseren van de traditionele cultuur (imagoverbetering);
- Het stapsgewijs stimuleren van zelfsturing;
- Het experiment toejuichen en stimuleren;
- Impulsgelden voor innovatieve projecten die actieve of passieve participatie bevorderen;
- Samen met het Middengebied een 'stadslab' (erfgoedlab) ontwikkelen. Cultuur is meer dan alleen activiteiten. Kunst en cultuur, en creatief denken kan problemen van allerlei aard oplossen. Of kan zakelijke plannen voorzien van een creatieve input. Creatief denken kan worden ingezet voor sociaal-maatschappelijke en/of ruimtelijke vraagstukken. Het lab kan tevens bijdragen aan het vinden van oplossingen voor het duurzaam herbestemmen van bestaand erfgoed;
- Een gemeentelijk platform voor kunst en cultuur samenstellen als opvolger van het Lokaal Overleg Kunst en Cultuur Nuth (LOKC).

A photograph of a mural artist standing on a ladder, painting a large mural on a white brick wall. The mural features a large, dark, textured shape at the top and a stylized, abstract figure below. A large, semi-transparent orange circle is overlaid on the center of the image, containing the text. The artist is wearing a dark t-shirt, shorts, and a cap, and is using a brush to apply paint to the wall.

‘Verbinden
en versterken
betekent ook
vernieuwen’

9. Rol van de gemeente

De rol van de gemeente is in principe kaderstellend, een regisseur die (goede) voorwaarden schept voor, in dit geval, culturele activiteiten. Echter, om het cultuurbeleid in onze gemeenschap te implementeren, breiden wij onze rol, tijdelijk, uit. Behalve als regisseur treden wij meer op als intermediair en soms als aanjager. Om ons naar verloop van tijd weer terug te trekken en ruimte te maken voor de samenleving zelf, in het kader van zelfsturing.

Op dit moment neemt de gemeente het voortouw: deze visie is daarvan de eerste stap. Het uitvoeringsprogramma de tweede. Het uitvoeringsprogramma wordt ontwikkeld in samenspraak met het culturele veld en hieruit zal duidelijk worden welke rol de gemeente in welke situatie kan en wil vervullen. Wij zetten in op verbinden, versterken en vernieuwen, maar doen hierbij een nadrukkelijk beroep op de eigen verantwoordelijkheid van met name de verenigingen. Het culturele veld breed wordt uiteindelijk eigenaar, uitvoerder en/of initiatiefnemer van de culturele plannen. Dat gaan wij ook stimuleren en faciliteren.

De cultuurvisie is een lange termijnvisie en gaat gepaard met een andere mindset en dat heeft tijd en begeleiding nodig. De wijze waarop wij als gemeente in deze begeleiding kunnen voorzien, werken wij uit in het uitvoeringsprogramma.

Als gemeente nemen wij uiteraard de Governance Code, de Fair Practice Code en de Code Culturele Diversiteit en Inclusie in acht. In de bijlage staan deze codes omschreven.

10. Financiën

Het merendeel van de beschikbare culturele middelen wordt ingezet voor de ondersteuning van verenigingen en het muziekonderwijs. Voor culturele evenementen kan aanspraak worden gemaakt op het evenementenbudget.

De visie wordt geconcretiseerd door middel van het uitvoeringsprogramma. Indien blijkt dat er additionele middelen noodzakelijk zijn, zal een uitgewerkt voorstel worden voorgelegd.

11. Tot slot

De visie op cultuur *De kracht van cultuur in Beekdaelen* geeft de kaders aan van het gemeentelijke cultuurbeleid. Wij willen met deze kaders het aanwezige potentieel en rijke cultuurlandschap meer zichtbaar maken en stimuleren. Wij willen inwoners en bezoekers enthousiasmeren en verrassen. Dat kan alleen door te verbinden, samen te werken en samenhang aan te brengen binnen de culturele sector en de verschillende beleidsterreinen. Door nieuwe wegen in te slaan, al dan niet via 'olifantenpaadjes', maar ook door te koesteren en trots te zijn op het 'goud' dat we al in handen hebben.

Vanuit de visie wordt een uitvoeringsprogramma ontwikkeld waarin de doelen worden concreetiseerd. Om tot deze concretisering te komen wordt een begeleidingscommissie samengesteld die bestaat uit afgevaardigden uit het Beekdaelense culturele veld, potentiële samenwerkingspartners, representanten uit de professionele cultuursector en vertegenwoordigers van diverse beleidsterreinen. Tevens worden er veelvuldig gesprekken gevoerd met (potentiële) stakeholders en (toekomstige) samenwerkingspartners. Naar verwachting is het uitvoeringsprogramma in 2021 klaar.

Cultuur raakt ons allemaal en wij maken er allemaal deel van uit en dragen eraan bij, bewust of onbewust. Vandaar dat wij er groot belang aan hechten het cultuurbeleid zo integraal mogelijk op te pakken. Cultuur staat niet op zichzelf en is een levend onderdeel van onze samenleving. Een onderdeel dat tradities in ere houdt, maar zich ook ontwikkelt en met de tijd mee gaat. En vooral veel vreugde en geluk brengt.

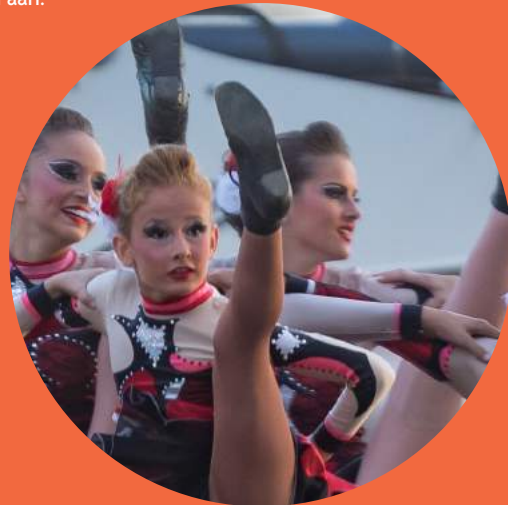
Wij zijn ons ervan bewust dat de culturele sector onevenredig hard is - en nog steeds wordt - getroffen door Corona. De maatregelen die hiermee gepaard gaan treffen (professionele) instellingen, verenigingen, kunstenaars en cultuurliefhebbers. De consequenties zijn nog nauwelijks te overzien. Een ding is echter duidelijk: wij zien het belang van cultuur voor onze gemeenschap. Cultuur verbindt en dat is, zeker in deze vreemde en onzekere tijd, een verdienste die wij als Beekdaelen willen koesteren.

Bijlage

1. Gesprekken

Voor het opstellen van de kadernota cultuur zijn gesprekken gevoerd met zowel (culturele) stakeholders in Beekdaelen, het Huis voor de Kunsten, collega gemeenten en beleidsmedewerkers van verschillende gemeentelijke afdelingen. Hieronder treft u de namen aan:

Rob Hendrix, Hanke Dooper, Tim Senden, Chris Duijzings, Annemie van Thoor, Marcel Meurkens, Hein Meijers (LOKC), Sven Portz (Heerlen), Moon Hendrix, Sylvia Houben, Ramon Kusters (Ecsplora), Susanne Brekelmans (Pit), Theo Oberndorff (HvK), Patricia Peters (HvK), Chantal Lambie (HvK en toneel Schimmert en Nuth), Rob Janssen (HvK en jeugd cultuurfonds), Richard Maessen (harmonie Nuth), Robert Zeijen (schutterij Vaesrade), Eric Hennekens (toneelvereniging Schimmert /LOKC), Carrie Snackers (heemkunde de Veersjprunk Onderbanken), Martijn Meessen (Jonkheid Schinveld), Ans Lemmens (professioneel beeldend kunstenaar), Wilfried Dabekaussen (Vrienden van Wijnandsrade), Frits Schoonbrood (Stichting genealogie Schinnen), Lidwien Meijer-Sijstermans (Provincie Limburg).

2. Governance Code

De Governance Code Cultuur biedt een normatief kader voor goed bestuur en toezicht in culturele organisaties. Governance gaat over het besturen en de continuïteit van organisaties. Daarnaast speelt governance een belangrijke rol in het vertrouwen en de legitimiteit die de organisaties in de buitenwereld genieten. Bewust omgaan met governance is essentieel voor de versterking van culturele organisaties en voor een gezonde sector.

3. Fair Practice Code

De Fair Practice Code is een gedragscode voor ondernemen en werken in kunst, cultuur en creatieve industrie op basis van vijf kernwaarden: solidariteit, diversiteit, vertrouwen, duurzaamheid en transparantie. Hij functioneert als een paraplu voor regelingen en richtlijnen ter verbetering van het verdienvermogen en ontwikkelingsperspectieven voor werkenden in de culturele en creatieve sector. De Fair Practice Code is een belangrijke waarborg dat de sector haar medewerkers en zzp'ers redelijk betaalt.

4. Code Culturele Diversiteit & Inclusie

De Code diversiteit & inclusie is een gedragscode van, voor en door de Nederlandse culturele en creatieve sector. De code is zelfregulerend opgesteld, met als doel de brede diversiteit van de Nederlandse samenleving in de sector te representeren. Het is noodzaak dat de sector gelijkwaardig toegankelijk en aantrekkelijk is voor iedereen, waarbij iedereen wordt gewaardeerd en gerespecteerd en zich gehoord en thuis voelt.

Colofon

Gemeente Beekdaelen

Wethouder cultuur:

John Essers

Tekst en inhoud:

Noëlle Kemmerling, Kemme+co Art Consultancy

Met dank voor de input:

Sonja Troisfontaine, Rob Hendrix, Hanke Dooper, Tim Senden, Chris Duijzings, Annemie van Thoor, Marcel Meurkens, Hein Meijers, Sven Portz, Moon Hendrix, Sylvia Houben, Ramon Kusters, Susanne Brekelmans, Theo Oberndorff, Patricia Peters, Chantal Lambie, Rob Janssen, Richard Maessen, Robert Zeijen, Eric Hennekens, Carrie Snackers, Martijn Meessen, Ans Lemmens, Wilfried Dabekaussen, Frits Schoonbrood, Lidwien Meijer-Sijstermans.

Fotografie:

Beekdaelen (pagina 1, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 18, 19, 20 en 21)

Marijke de Goey (pagina 8)

Luc Lodder, *Cultura Nova*: (1, 2, 16 en 17)

Foto SCHUNCK, Anne Jannes (pagina 1, 10 en 14)

Harry Heuts fotografie (pagina 3)

Mijke Harst (pagina 1 en 10)

Pixabay.com (pagina 1, 16 en 17)

New Generation (pagina 14 en 15)

Gemeente Beekdaelen heeft er naar gestreefd om de rechten met betrekking tot de illustraties volgens wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich tot de gemeente Beekdaelen wenden.

Disclaimer: de foto's in deze kadernota dienen ter illustratie. De foto's zijn gemaakt voordat de maatregelen met betrekking tot COVID-19 van kracht waren.

Vormgeving:

Gitta Orbons, DI-GITTA-AL